

Husdyrene som fikk lov til å leve livet ut

Er en gammel hest like mye verdt som familiens labrador?

TEKST *Per Asbjørn Risnes jr.* FOTO *Isa Leshko*

← **Pumpkin (28)**

Blandingsaraberen ble overlatt til et fristed da eieren ikke kunne ta vare på henne lenger.

↑ **Blue (21)**

Den australske kelpien var omplasseringshund og bodde på et dyrefristed til den døde.

Teresa var seks måneder gammel da hun ble ført inn i en trang tresetasjers trailer. Halvveis på vei fra gården der hun var født, til slakteriet i Pennsylvania, stoppet sjåføren på en parkeringsplass og gikk på bar. Teresa og de andre grisene ble stående i traileren i flere timer. Trangt, i stekende sommerhete, uten aircondition eller vann. Forbipasserende hørte desperate hyl og varslet myndighetene. Traileren ble konfiskert, og de dehydrerte, feberskjelvende grisene ble fraktet til omsorgssenteret Farm Sanctuary i Maryland. Teresa ble reddet. Men hun måtte lære seg grunnleggende griseoppførsel fra bunnen. Å gå på gress. Ikke spise møkk, men rulle seg i den. Hun måtte lære å stole på mennesker. Hun levde glade grisedager til hun til slutt døde av giktproblemer, 13 år gammel.

PENSJONERTE HUSDYR. Du ser ofte en gammel hund tasse nedover gaten, kanskje sammen med en like sliten eier. Du ser dorske katter med glassaktig blikk og slapp innstilling ligge som dørstopper hos venner.

Gamle husdyr, derimot. Hester med brukne ben. Kyr som ikke lenger kan melke kvoten. Blinde geiter. Dem ser du ikke så ofte.

De fleste husdyr som avles for kjøttproduksjon, blir slaktet før de fyller ett år. Selv amnende kyr med små kalver er sjelden mer enn ungdommer å regne når de slaktes. Også har du alle dyrene som ikke passer inn der de blir født. Som hannkalver på melkegården, eller hanekyllinger på eggklekkeriet.

Men hvordan ville husdyrene våre se ut om de fikk leve til de ble gamle? Og hvorfor er vi ikke like opptatt av disse dyrene, som av dem vi har hjemme?

Den amerikanske fotografen Isa Leshko ville finne ut av dette.

FRYKT FOR ALDERDOM. Det er drøyt ti år siden Leshko møtte Petey. Før det visste hun knapt hvordan man åpner en grind. Hun var på besøk på en gård, og barna hadde løpt ut for å se på føllene. Leshko ble imidlertid mer fascinert av den 34 år gamle hingsten som sto litt for seg selv. Han var blind og svai i

ryggen og beveget seg stivt rundt på gresset.

Leshko hentet det lille kompaktkameraet hun hadde med seg og ble værende sammen med Petey til lenge etter at barna var gått inn igjen. Det ble starten på prosjektet *Allowed to grow old*.

På den tiden var moren hennes alvorlig syk av Alzheimer, og Leshko tenkte at møtet med den gamle hesten kunne hjelpe mot hennes egen døds- og aldersangst. Derfor begynte hun å dra rundt i USA og besøke de mange fristedene for dyr.

– Det å tilbringe tid med husdyr som mot alle odds har klart å nå alderdommen, har minnet meg på at aldring er en luksus, ikke en forbannelse, sier hun om fotoprojektet sitt.

– Jeg har ofte grått når jeg har fotografert disse dyrene. Ikke minst når jeg har fått vite hva de har opplevd. Noen ganger minnet de meg om de siste dagene sammen med min egen mor, noe som også var smertefullt.

DYREASYLENE. I USA finnes det mange dyreasyl, et slags krisesenter for alle slags dyr som er blitt torturert, slått, kastet til side og glemte. Noen av ildsjelene bak jobber for å bedre forholdene i matindustrien. Andre er veganere og kjemper for å avskaffe dyreproduksjon i sin helhet.

Noen dyr blir funnet vandrende langs motorveien etter å ha flyktet fra en gård eller en lastebil på vei til slakteriet. Enkelte er blitt overlatt til seg selv etter naturkatastrofer, eller av eiere som ikke klarte å ta vare på dem lenger. Det er sauer, geiter, griser, kalkuner, kuer og kyllinger. Men også harer, ender, gjess, muldyr, esler og hester.

Når de ankommer dyresentrene, er de som regel alvorlig syke eller utmattet. De trenger veterinær, medisiner, og i enkelte tilfeller et nytt ben. Woodstock Farm Sanctuary blir drevet av Jenny Brown, som selv mistet et ben som 10-åring på grunn av kreft. Nå bruker hun 3d-teknologi for å lage proteser til sauer og geiter.

DE FÅ OVERLEVENDE. De som har startet dyrefristedene, har forskjellige historier om hvordan det startet. Fristedene ▶

ISA LESHKO

[Fotograf]

Amerikansk fotograf og skribent, bosatt i Salem, Massachusetts, sammen med mann og to katter.

Tok fotoutdanning som 30-åring, etter å ha jobbet i dot.com-bransjen på 90- og 00-tallet.

Bildene i *Allowed to grow old* er tatt med et analogt Hasselblad mellomformatkamera. De har vært stilt ut på flere gallerier i USA.

Det å tilbringe tid med husdyr som mot alle odds har klart å nå alderdommen, har minnet meg på at aldring er en luksus, ikke en forbannelse.

Isa Leshko

↑ **Petey (34)**

Appaloosa-hesten var det første dyret Isa Leshko fotograferte i New Jersey, og den som satte hele fotoprojektet i gang.

Teresa (13) →

Yorkshire-grisen ble reddet på vei til slakteriet da lastebilsjåføren stoppet litt for lenge utenfor en bar i Washington.

Phyllis (13) →

Før hun ble overtatt av et fristed, hadde sauen bidratt med ull i åtte år.

Zebulon (12) ↘

Den finske landsauen ble reddet sammen med en annen sau under en etterforskning av dyremishandling. De var blitt holdt i et lite bur de første åtte månedene av livet og hadde utviklet alvorlig leddgikt som følge av det. Da fotografen møtte dem på gården Winslow, tilbrakte de mesteparten av tiden med å sove ved siden av hverandre.

Sierra (3) → →

Kalkunen ble reddet som ung kylling fra et kommersielt klekkeri som tilbyr kalkuner til fabrikk-gårder.

Disse dyrene er de få overlevende, og vi blir beriket av vårt slektskap med dem,

Gene Baur Dyreaktivist

► finansieres stort sett av donasjoner fra bedrifter og enkeltpersoner. I tillegg har de gjerne besøksdager med inngangspenger.

– Disse dyrene er flyktninger som har unnslettet slakt for å leve hele, verdige liv, fri fra grusomhetene og volden som blir påført dem. De er de få overlevende, og vi blir beriket av vårt slektskap med dem, sier dyreaktivistene Gene Baur, som grunnla av et av de første fristedene, Farm Sanctuary, i 1986.

I Norge har vi ikke noe tradisjon for denne typen dyrevern. Dyr som rømmer, blir skadet eller blir ofre for naturkatastrofer eller tragedier, blir stort sett avlivet. Men noen få eksempler finnes:

Andreas Bjørnebye og Anette Westgaard på Dale Store Gård i Fredrikstad tok seg av den pensjonerte travhesten Molly i 2015.

Nå driver paret et fristed for husdyr ved siden av andelslandbruk med dyrking av grønnsaker og urter.

KJÆLEDYR VS. KJØTT. Etter at Isa Leshko hadde besøkt de første gårdene, merket hun at hun ikke lenger skilte mellom husdyrene og de hundene eller kattene hun hadde kjent. Derfor tok hun også bilder av noen eldre kjæledyr for å stille spørsmålet om hvorfor vi skjømmer bort noen dyr og slakter andre.

– Det er en myte at hunder og katter er smartere eller mer emosjonelle enn gårdsdyr. Vitenskapen har vist oss det motsatte. Det å tro at dyr vi spiser, er mindre intelligente enn de vi har som selskap, løser «kjøttparadokset», den kognitive dissonansen som oppstår når folk som sier de elsker dyr, også spiser kjøtt, sier fotografen.

Isa Leshko er mest opptatt av at dyrene skal bli sett.

– Jeg håper folk som ser disse bildene vil stoppe opp og tenke på dyrenes liv og anerkjenne at de er individer med personlighet og følelser. De er ikke råvarer. ●

a-magasinet@aftenposten.no

↑ Bessie (20)

Holstein-kua var konstant dregtig i fire år for å produsere mest mulig melk. De fleste melkekyrene blir slaktet når de ikke kan produsere melk lenger. Da blir de til kjøttdeig eller dyrefor. Bessie ble reddet på vei til slakteriet.

Babs (24)

Eselet hadde vært treningsdyr for lassokasting og rodeoøvelser på en ranch i Washington i 17 år før hun kom til Pasado's Safe Haven. Da hadde hun brennmerker over hele kroppen, diabetes og leddbetennelser. Hun ble bestevenner med den blinde Shetlandspinnien Peach Pie.

Det er en myte at hunder og katter er smartere eller mer emosjonelle enn gårdsdyr

Isa Leshko Fotograf

Abe (21)

Fjellgeiten ble levert til et dyrefristed etter at eieren måtte flytte på pleiehjem.

